ZONE VD

JÄNNITTÄVÄN Japanin JÄLJILLÄ

JOONA LEPPÄLÄ

MIX
Paperi vastuullisista lähteistä
FSC® C002795

Teksti © Joona Leppälä, 2024
Kuvitus © Anssi Vaalio, 2024

Valokuvat:
s. 2 (kartta), 132 (kädet), 159 (kartta) Tiia Javanainen

s. 8 (rakennus), 13 (hautamuodostelma), 14 (buddha, tausta ja naamari)
ja 20–21 (heittotähti) AdobeStock

s. 26, 27 Wikimedia commons / U.S. Navy Public Affairs Resources Website

s. 26 (kesk.), 116–117 (kaide, kyltti, teline, bussi ja maskotti),
125 (sumorinki) ja 127 (robotit lentokentällä) Johanna Yrjänä

s. 29 (tausta), 34–35 (buddha), 42–43 (tausta), 47, 51 (tausta), 57 (taustan sateenvarjo),
58 (kissa), 58 –59 (pilviharsot), 64–65 (koira), 80 (tausta), 84 (peura), 95 (kettu ja kurjet),
96–97 (lohikäärme), 97 (apina), 98 (kyltin pohja), 102 (lumikengät), 105 (peura), 108 (robotti),
108 (sumopainija), 108–109 (mikrofoni), 109 (Gameboy), 116–117 (sienet ja tausta),
118, 126 (laskin ja Gameboy), 133 (tausta) ja 135 (pariskunta) Pixabay

s. 34 (taustan portti), 41 (tempura), 42 (tonkatsu), 46, 48, 51 (torii-portti), 53 (rannalla),
54–55, 68 (Skytree), 71 (tausta), 73 (Universal Studios), 94, 96 (koikalat),
111 (juoma-automaatti), 115, 117 (Pikachu), 120–121 (takagi) ja 134 Joona Leppälä

s. 58 (Jeesuksen hauta) ja 102 (lumiseinämä) Alamy Stock Photo
s. 86–87 Nature Picture Library / Alamy Stock Photo

s. 88–89 (Fujin jumalatar) Wikimedia commons / Katsushika Hokusai
s. 124–125 Wikimedia commons / FourTildes

Muut kuvat iStock

Joonan kuvat välilehdillä By Emmi Oy

Teoskokonaisuus © Tekijät ja Tammi, 2024

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Painettu EU:ssa

ISBN 978-952-04-6411-0

ZONE VD

JÄNNITTÄVÄN Japanin JÄLJILLÄ

TAMMI • HELSINKI

KONNICHIWA VAAN JUST SULLE!

Maailmassa on ainakin 195 maata mutta vain yksi Japani. Voisin kirjoittaa kirjan, mistä tahansa maasta, mutta valitsin Japanin. Hauska sattuma muuten, että numero neljä on Japanissa epäonnen numero, ja tämä kirja sattuu olemaan neljäs kirjoittamani. Hups! Mutta miksi juuri Japani? Tuo kaukainen saarivaltio tuo mieleemme useita asioita: samurait, geishat, sumopainijat, näyttävät puiset temppelit, lukuisat automerkit, Nintendo-pelit, animen ja mangan... Japani on kiehtova sekoitus vanhoja perinteitä ja modernia, jopa futuristista maailmaa. Todennäköisesti jokaisen kodista löytyy jotain, mikä on alun perin Japanista.

En ole aina ollut kiinnostunut Japanista. Oikeastaan pidin Japanista hössöttämistä omituisena teini-ikäisenä. Japanilaiset tyyli-ihanteet tuntuivat omituisilta. Japanilaisten animaatioiden hahmot vasta outoja olivatkin. Liioitellut eleet, hahmojen kimittävä ääni ja ärsyttävän suuret silmät. Mangaakin luetaan väärinpäin oikealta vasemmalle. Sieltä Suomeen eksyneet vaikutteet näyttivät kummallisilta.

Olin kuitenkin huomaamattani ollut aina japanilaisen viihteen ympäröimä. Katsoin lapsena jatkuvasti *Muumilaakson tarinoita*. En tiennyt animaation olevan japanilaisten tuottama. Sama päti *Hopeanuoleen* ja *Pokémoniin*, joihin molempiin olin hulluna. Erityisesti ysärillä Pokémon-mania oli valtava. Kaikki naapuruston kakarat pelasivat Game Boylla Pokémon-pelejä, lauantaiaamut pyhitettiin *Pokémonin* katsomiselle ja kaikki vertailivat koulussa kiiltäviä Pokémon-keräilykorttejaan. Lisäksi rakastin Nintendo-pelejä! Minulla ei ollut aavistustakaan, että Nintendokin on kotoisin Japanista. Teiniajan typeryydet ja ennakkoluulot selätettyäni Japani alkoi kiinnostaa yhä enemmän.

Vuonna 2017 tein jännittävän työreissun Japanin pääkaupunkiin, maailman suurimpaan kaupunkiin Tokioon. Olin mukana kuvaamassa Tokio-pojat nimistä Youtube-sarjaa. Matka oli hurja, sillä en ollut ikinä ennen lentänyt lentokoneella ulkomaille. Tai no pienenä olin ollut kerran Kreikassa, mutta en muista siitä mitään. Kulttuurishokki oli valtava, ja kymmenen päivän reissun aikana näin ja koin paljon ihmeellisiä asioita! Ikivanhoja puisia temppeleitä, neonvärejä pursuavia kadunkulmia, taivaaseen kurottavia lasisia pilvenpiirtäjiä, valtavia ihmismassoja, japanilaista popmusiikkia... Aistini ja aivoni joutuivat vielä pitkään reissun jälkeen käsittelemään kaikkea tapahtunutta. Kaikesta huolimatta silloin kyseessä oli raskas työmatka, ja minulle jäi olo, että tahdon vielä joskus palata Japaniin ja tutustua maahan rauhassa.

Reissu teki minuun niin valtavan vaikutuksen, että aloin tutkia kaikkea siellä näkemääni. Millainen on Japanin historia? Keitä samurait oikeasti olivat? Miksi japanilainen teknologia on niin kehittynyttä? Ahmin animesarjoja sekä luin mangaa. Pelasin entistä enemmän Nintendo-pelejä. Aloitin myös japanin kielen alkeiden opiskelun. Hurahdin täysin tuohon uuteen, jännittävään kulttuuriin. Sittemmin olen käynyt Japanissa yhä uudelleen yli kahden kuukauden matkoilla aistimassa maan tunnelmaa. Youtube-kanavaltani löytyy monia videoita reissuiltani. Huvittavaa sinänsä, että aikoinaan ihmettelin ihmisiä, jotka palaavat aina uudelleen samoihin lomakohteisiin. Noh, nyt ymmärrän. On vielä valtavasti asioita, joita tahdon nähdä ja kokea tuossa nousevan auringon maassa.

Oli siis luonnollista, että halusin kirjoittaa Japanista kirjan. Tahdon jakaa teille kaiken sen, mikä itseäni on kiinnostanut tuossa maassa. Kirja on jaettu kuuteen lukuun, joissa käsitellään Japanin historiaa, kulttuuria, alueita, luontoa sekä viihdettä ja ilmiöitä. Toivon, että tämän kirjan luettuasi ymmärryksesi Japanista on laajentunut ja olet oppinut jotain uutta. Kuten kirjoissani on tapana, viimeinen luku on jälleen kerran koostettu yleisön esittämistä Japani-kysymyksistä. Niitä tuli runsaasti niin sähköpostiin kuin Instagram-kyselyynkin, eivätkä kaikki millään mahtuneet kirjaan. Jos kävi onni, ehkä juuri sinun kysymyksesi löytyy kirjasta! Tykkään vastata kysymyksiinne, koska eteen tulee aina jotain yllättävää. Lisäksi pääsen jakamaan enemmän omia ajatuksiani ja kokemuksiani!

Jälleen kerran haluan kiittää koko Tammen megatiimiä siitä, että tämä kirja on nyt totta. Pidän itseäni etuoikeutettuna, että saan tehdä yhteistyötä näin rautaisten ammattilaisten kanssa. Kuvitus on jälleen kerran mielettömän upea! Edellisten kirjojen tapaan Anssi Vaalio on loihtinut kirjan piirrokset, jotka ovat kerta toisensa jälkeen keränneet kehuja! Vaikka olemme tehneet pitkään yhteistyötä, me ei olla VIELÄKÄÄN tavattu Anssin kanssa livenä. Valitin tästä jo kaksi kirjaa sitten ja jatkan sitä, jos muutosta ei ala tapahtua! Tahdon taas antaa erityiskiitokset kustannustoimittajalle, joka neljättä kertaa putkeen on kahlannut läpi tekstini ja korjannut kirjoitusvirheet. Erityisesti mieltäni ilahduttaa, että myös hän on hurahtanut osittain puheideni myötä Japaniin ja tehnyt sinne reissuja. Ehkäpä sinäkin innostut luettuasi tämän kirjan! Pidemmittä puheitta, nautihhan matkasta jännittävän Japanin jäljille!

JOONA

SISÄLLYS

1 Kiehtova menneisyys 8
Miten ihmiset päätyivät Japanin saarille? 10
Mitkä ovat Japanin historian eri aikakaudet? 12
Miten japanin kielen kirjoitusmerkit ovat syntyneet? 16
Miksi samurait katosivat? 18
Millaisia ninjat oikeasti olivat? 20
Keitä ovat ainut? 22
Miksi Japani sulki itsensä maailmalta? 24
Miten Japani toipui ydinpommeista? 26
Mikä on salaperäinen yakuza? 28
Miten syntyivät Japanin mielenkiintoiset taidemuodot? 30

2 Kaunis kulttuuri 34
Millaisia ovat onsenit? 36
Mitkä ovat Japanin parhaat ruoat? 40
Keitä geishat oikeasti olivat? 44
Millainen uskonto on shintolaisuus? 46
Mitkä ovat Japanin kauneimmat pyhäköt? 50
Millaisia ovat japanilaiset festivaalit? 52
Mikä on Japanin kauniiden linnojen merkitys? 54
Millainen on Japanin tapakulttuuri? 56
Minkälaisia outoja nähtävyyksiä on Japanissa? 58

3 Uskomattomat alueet 60
Hokkaido – Hokkaidon prefektuuri 62
Tohoku – Akitan, Aomorin, Fukushiman, Iwaten, Miyagin ja Yamagatan prefektuurit 64
Kanto – Chiban, Gunman, Ibarakin, Kanagawan, Saitaman, Tochigin ja Tokion prefektuurit 66
Chubu – Aichin, Fukuin, Gifun, Ishikawan, Naganon, Niigatan, Shizuokan, Toyaman ja Yamanashin prefektuurit 70
Kansai – Hyogon, Kioton, Mien, Naran, Osakan, Shigan, Wakayaman prefektuurit 72
Chugoku – Hiroshiman, Okayaman, Shimanen, Tottorin, Yamaguchin prefektuurit 76
Shikoku – Ehimen, Kagawan, Kochin ja Tokushiman prefektuurit 78
Kyushu – Fukuokan, Kagoshiman, Kumamoton, Miyazakin, Nagasakin, Oitan ja Sagan prefektuurit 80
Okinawa – Okinawan prefektuuri 82

4 Häkellyttävä luonto 84
Onko Yonagunin monumentti ihmisen tekemä? 86
Mikä tekee Fujivuoresta erityisen? 88
Miksi japanilaiset rakastavat kirsikankukkia? 92
Mitkä ovat legendaarisia japanilaisia eläimiä? 94
Mitkä ovat olleet Japanin pahimmat maanjäristykset? 98
Millainen on Japanin tuplatulivuori? 100
Miten maailman lumisin kaupunki selviää talvesta? 102
Mitkä ovat Japanin kiehtovat luonnonnähtävyydet? 104

5 Viihteen ihmemaa 108
Miksi juoma-automaatit valtasivat Japanin? 110
Miksi Japanissa rakastetaan arcadeja? 112
Miten kawaii-ilmiö syntyi? 116
Miten manga ja anime levisivät maailmalle? 118
Miksi japanilaiset hullaantuivat sumopainista? 122
Miten robotit valtasivat Japanin? 126
Miksi Japani rakastaa holoesiintyjiä ja vtubettajia? 130
Millaisia ovat Japanin kiehtovat keksinnöt? 132
Miksi japanilaiset ovat hulluina leluihin? 136
Miten japanilaiset autot mullistivat maailman? 138

6 Arvovaltaisen yleisön esittämät japanihtavat kysymykset 140

1 KIEHTOVA MENNEISYYS

ELIN KAUAN TIETÄMÄTTÄ SEN TARKEMMIN IDÄN MEININGISTÄ, SILLÄ KOULUSSA MAAILMAA KÄSITELTIIN USEIN LÄNNEN SUURENNUSLASIN LÄPI. SILLÄ VÄLIN, KUN ANTIIKIN KREIKKALAISET INSPIROIVAT FILOSOFISILLA AJATUKSILLAAN, ROOMAN VALTAKUNNAN VAIKUTUS KASVOI ENTISESTÄÄN JA MUSTA SURMA LEVITTI KESKIAJALLA KAUHUA, JAPANISSA KOETTIIN OMA KIEHTOVA TAPAHTUMIEN SARJA. YAMATO-KLAANI YHDISTI KANSAN, BUDDHALAISUUS RANTAUTUI KIINASTA JAPANIIN, TAIDE JA KULTTUURI KEHITTYIVÄT NARASSA, SAMURAIT NOUSIVAT VALTAAN JA EUROOPPALAISET RANTAUTUIVAT JAPANIIN TUODEN MUKANAAN TULIASEET. JOTTA VOIMME YMMÄRTÄÄ PAREMMIN TÄMÄN PÄIVÄN JAPANIA, MEIDÄN TÄYTYY PEREHTYÄ MAAN JÄNNITTÄVÄÄN HISTORIAAN. JAPANI ON KAUTTA AIKOJEN SAANUT RUNSAASTI VAIKUTTEITA KIINASTA JA KOREASTA, MUTTA ERISTÄYTYNEEN LUONTEENSA VUOKSI TÄLLE SAARIVALTIOLLE ON KEHITTYNYT MYÖS LUKUISIA OMIA PIIRTEITÄ. TOIVON, ETTÄ TÄMÄ LUKU AUTTAA HAHMOTTAMAAN, MITÄ KAIKKEA JAPANI ON KOKENUT MENNEISYYDESSÄÄN.

MITEN IHMISET PÄÄTYIVÄT JAPANIN SAARILLE?

Perhoset lepattelevat aina vatsassani, kun ajattelen ihmisten muinaisina aikoina seilanneen merellä kohti tuntematonta. Retket olivat vaarallisia, eikä purjehtijoilla ollut varmuutta siitä, löytävätkö he ensin maata vai nääntyvätkö paateilleen. Minua on aina kiinnostanut asioiden alkupisteet. Mikä oli se ensimmäinen hetki, kun ihmislaji tallusteli Japanin saarten maaperällä?

URUMA, OKINAWA

OLIKO SE HOMO ERECTUS?

Tieteilijät kiistelevät yhä siitä, ketkä olivat varhaisimmat ihmiset Japanin saarilla. Kaikista aikaisimmat arviot esittävät, että ihmisiä olisi saattanut päätyä Japaniin jopa 200 000 vuotta sitten. Japanin tiedetään olleen paikoin yhdistyneenä Aasian sisämaahan yli 100 000 vuotta sitten. Tämä jättää auki mahdollisuuden, että Kiinaan ja Koreaan asti levinnyt aikainen ihmislaji Homo erectus olisi periaatteessa voinut tallustella Japaniin esimerkiksi riistaa jahdaten. Asiasta ei kuitenkaan ole pitäviä todisteita. Maasilta Japaniin oli auki vielä 30 000 vuotta sitten Korean ja Siperian kautta. Ilmaston lämmetessä Japani eristäytyi Aasiasta noin 12 000 vuotta sitten.

LUIDEN JA FOSSIILIEN KERTOMAA

Nykytiedon mukaan meidän lajimme, Homo sapiens, saapui ensimmäisenä ihmislajina Japaniin noin 40 000 vuotta sitten merenpinnan ollessa matalalla. Tämä tiedetään varmuudella useiden esiin kaivettujen luiden ja fossiilien perusteella.. Todennäköisesti ihmisiä valui ensin Japaniin Siperian kautta, ja he päätyivät pohjoisimmalle pääsaarelle Hokkaidolle. Nämä metsästäjä-keräilijät olivat kykeneviä surmaamaan mammutteja sekä muuta suurta riistaa. Toinen muuttoaalto saapui Koreasta ja Taiwanista Okinawan saarille ja aina Japanin eteläisimmälle pääsaarelle Kyushulle. Väkeä tuli todennäköisesti pääasiassa vesiteitse, mutta osa saattoi saapua myös kävellen.

HAUSKA FAKTA

Amatööriarkeologi Shinichi Fujimura kuohutti Japania vuonna 2000 väittämällä löytäneensä todisteita siitä, että ihmisiä olisi ollut Japanissa jo yli 600 000 vuotta sitten. Salaa otetut kuvat kuitenkin osoittivat Fujimuran kaivaneen ja piilottaneen kiviesineet itse vanhaan multaan edeltäneenä päivänä. Lopulta Fujimura tunnusti feikanneensa löydöt. Varsinainen "baka", joka tarkoittaa japaniksi tyhmää!

LUOLIEN ASUKIT

Alkuajat Japanissa olivat ihmiselle vaikeita. Rankimman jääkauden kylmän aallon aikana populaatio saattoi olla vain joitain satoja. Nämä paleoliittiset ihmiset olivat erityisen riippuvaisia metsästyksestä, ja he asuivat kalliosuojissa sekä luolissa. Heillä oli myös kivestä valmistettuja työ- ja metsästysvälineitä, joita on löydetty kaivauksista. Tuon ajan ihminen oli taitava metsästäjä. Ilmaston lämmetessä populaatio alkoi kasvaa ja levitä yhä syvemmälle Japanin saarten uumeniin. Tällöin alettiin myös valmistaa käsin uusia suojapaikkoja eikä asuminen rajoittunut vain luoliin.

KAIKKI ALKOI JOMON-KAUDESTA

Japanin kaikkein varhaisimpia aikoja on tietysti hankala tutkia. Asiaa ei auta Japanin happama maaperä, joka vaikeuttaa fossiloitumista merkittävästi. Japanilaiset ovat nykypäivänä onneksi intohimoisia arkeologian suhteen, ja iso osa julkisista varoista menee kaivauksiin. Toivottavasti saamme pian tarkempaa tietoa Homo erectuksen ja Homo sapiensin kilpajuoksusta Japaniin! Varsinaisesti Japanin esihistoriaa aletaan tarkastella noin vuodesta 10 000 eaa. Tästä alkaa niin kutsuttu Japanin historian ensimmäinen aikakausi, Jomon-kausi. Tänä aikakautena keramiikka loisti, ja saviruukuista ja muista esineistä osattiin tehdä hämmentävän koristeellisia. Yhä edistyksellisemmät työvälineet mahdollistivat taidokkaat käsityöt, kalastuksen, metsästyksen ja ruoanlaiton. Erilaiset hautausrituaalit ja löydetyt patsaat kertovat uskomusjärjestelmän kehittymisestä. Seuraavassa luvussa tutustumme tarkemmin Japanin historian lukuisiin aikakausiin!

KERAMIIKKAA JOMON-KAUDELTA

MITKÄ OVAT JAPANIN HISTORIAN ERI AIKAKAUDET?

Japanin historia jaetaan karkeasti useampaan eri aikakauteen, joista ensimmäinen on edellisessä luvussa käsitelty Jomon-kausi. Aikakausiin perehtymällä saamme laajemman ja tarkemman kuvauksen Japanin historiasta, kulttuurista ja kehityksestä. Nämä aikakaudet on hyvä painaa mieleen, sillä niihin viitataan useita kertoja tämän kirjan aikana!

YAYOI-KAUSI
(300 EAA. – 250 JAA.)

Tänä aikana maanviljely alkoi mullistaa kulttuuria ja monet viljelykasvit sekä riisi yleistyivät. Maanviljelyn vuoksi populaatio kasvoi nopeasti – parhaimmillaan jopa kahteen miljoonaan. Metallintyöstö kehittyi pisteeseen, jossa pronssista ja raudasta osattiin valmistaa erinomaisia välineitä, kuten lapioita, kuokkia ja aseita. Kaupanteko kaupunkien välillä yleistyi. Kuopista ja luolista siirryttiin hiljalleen asumaan erillisiin puurakennuksiin. Yayoi-kaudella syntyivät luokkajärjestelmät ja lukuisat klaanit, jotka tekivät keskenään liittoutumia ja sotivat toisiaan vastaan. Poliittinen järjestelmä ja shinto-uskonto alkoivat kehittyä yhteiskunnan peruspilareiksi.

KOFUN-KAUDEN HAUTAMUODOSTELMA OSAKASSA

KOFUN-KAUSI
(250 JAA. – 538 JAA.)

Kofun-kaudella rakennettiin valtavia hautakumpuja suurille hallitsijoille, ja urakkaa voi verrata jopa muinaisen Egyptin pyramidien rakentamiseen. Valtaan noussut Yamato-klaani onnistui yhdistämään kansan. Syntyi Yamato-valtio, tuore kuningaskunta, joka loi pohjan yhteiskuntajärjestelmälle. Keskiössä olivat voimakkaat klaanit, jotka levittivät vaikutusvaltaansa ympäri Japania. Vaihtokauppaa käytiin Kiinan ja Korean kanssa, ja uutta teknologiaa sekä osaamista tuli Japaniin. Vaikutteiden mukana Japaniin kulkeutui myös uusi uskonto.

ASUKA-KAUSI
(538 JAA. – 710 JAA.)

Tänä aikakautena buddhalaisuus levisi Japaniin. Kuten uusien uskontojen kohdalla on tapana, myös buddhalaisuuteen suhtauduttiin vaihtelevasti, ja sen vuoksi taisteluita käytiin klaanien välillä. Buddhalaisuutta puoltanut Soga-klaani nappasi pisimmän korren, ja uskonto tuli jäädäkseen. Kiinasta haettiin vaikutteita Japanin hallintoon, ja uudistukset otettiin nopeasti käyttöön. Tuore keisarihallinto kävi tiivistä kauppaa Kiinan kanssa ja toi vieraalta maalta esimerkiksi kirjoitusjärjestelmän. Maiden rakennustekniikat yhdistyivät, ja mahtavia temppeleitä ja muita rakennelmia alkoi nousta kiihtyvällä tahdilla. Valta vaihtui solkenaan taisteluiden ja vallankaappausyritysten myötä.

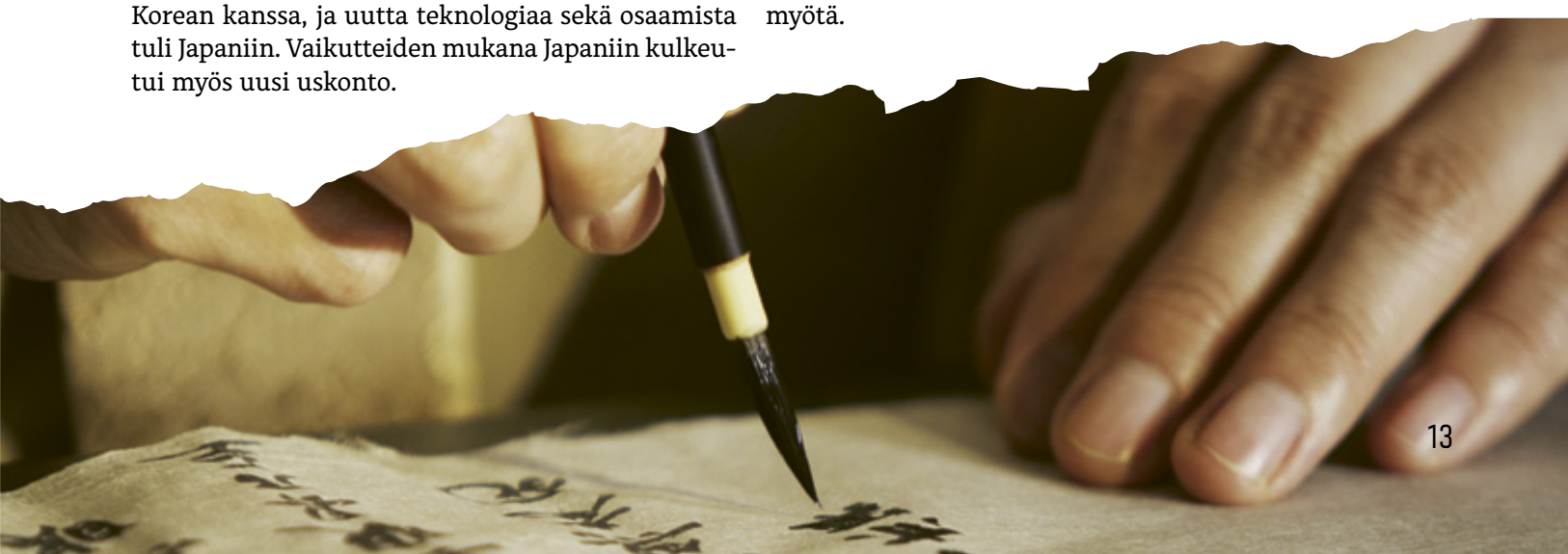

NARA-KAUSI
(710 JAA. – 794 JAA.)

Narasta muodostui Japanin pääkaupunki keisarin asettuessa sinne. Kiinan Tang-dynastiasta otettiin tällöin voimakkaasti vaikutteita. Aikakausi tunnetaan erityisesti taiteen ja uskonnon kautena. Keisari piti buddhalaisuutta suuressa arvossa, ja hänen aikanaan Naraan nousi suuria temppeleitä ja patsaita, jotka yhä nykypäivänä ovat paikoillaan. Buddhalaisuus inspiroi taidetta, kuten kirjallisuutta ja kuvanveistoa. Buddhalaisuus ja shintolaisuus yhdistyivät sulkematta pois toisiaan. Rahasta alkoi tulla yleisin maksuväline.

HEIAN-KAUSI
(794 JAA. – 1185 JAA.)

Heian-kyosta muodostui Japanin uusi pääkaupunki, ja nykyisin tuo paikka tunnetaan Kiotona. Tätä ennen pääkaupunki vaihtui keisarin mukaan, mutta Kioto sai nauttia pääkaupungin asemasta aina vuoteen 1867 saakka. Heian-kausi oli suhteellisen rauhallinen ajanjakso, jolloin moderni japanilainen kulttuuri syntyi. Kiotosta käsin johdettiin jo yli seitsemän miljoonan ihmisen kokoista Japanin kansaa. Taide ja uskonto kukoistivat, ja yhä useammissa teoksissa käsiteltiin erityisesti naisten elämää ja tunteita.

Hovissa pidettiin arvossa esteettistä hienostuneisuutta. Heian-kauden loppu oli sotaisa, ja kapina johti Minamoto-klaanin voittoon.

BUDDHA-PATSAS TODAI-JI-TEMPPELISSÄ NARASSA

SAMURAI-SANKARI YASHITZONE

KAMAKURA-KAUSI
(1185 JAA. – 1333 JAA.)

Kamakurasta tuli Japanin uusi hallinnollinen keskus, kun valta siirtyi sotilashallinnolle, jota johti shogun. Se on korkein sotilaalle myönnettävä arvo. Tätä pidetään samurai-aikakauden alkuna, jolloin samuraiden eli sotilaallisen aatelistokastin kulttuuriset piirteet kehittyivät ja sotilasarvoja pidettiin korkeassa arvossa. Zen-buddhalaisuus vakiinnutti asemansa samuraiden keskuudessa. Kuten arvata saattaa, aikakausi oli sotaisa ja napit olivat vastakkain milloin Kiinan, milloin Mongolian kanssa. Myrskyisä kausi johti lopulta hallinnon kaatumiseen.

MURA-MACHI-KAUSI
(1336 JAA. – 1573 JAA.)

Maata johdettiin jälleen Kiotosta käsin uuden Ashikaga-shogunaatin voimin. Aikakausi oli erittäin sotaisa, ja perintökiistat jakoivat maan jopa satoihin itsenäisiin valtioihin. Näiden johtajina toimivat daimiot, jotka kävivät taisteluita toisiaan vastaan. Sodista huolimatta taide kukoisti jälleen, ja uudet taidemuodot, kuten teatteri ja teeseremonia, valtasivat alaa. Japaniin tuli myös ensi kertaa vierailijoita Euroopasta. Erityisesti portugalilaisten tuliaseet tekivät japanilaisiin vaikutuksen. Levottomuudet jatkuivat.

AZUCHI-MOMOYAMA-KAUSI
(1568 JAA. – 1603 JAA.)

Strategisesti lahjakkaat ja nykyaikaiset sotapäälliköt Oda Nobunaga ja Toyotomi Hideyoshi onnistuivat rauhoittamaan Japanin kaaoksen. He yhdistivät koko Japanin ja hallitsivat maata suuren samurai-armeijan avulla. Rauha Japanin sisällä oli viimein saavutettu. Hideyoshilla oli kuitenkin suuret luulot kyvyistään, sillä hän yritti valloittaa Kiinan ja Korean. Yritys epäonnistui, ja Hideyoshi kuoli vuonna 1598. Varsinainen reality check.

EDO-KAUSI
(1603 JAA. – 1868 JAA.)

Edo-kautena Tokugawa-shogunaatti hallitsi Japania Edosta eli nykyisestä Tokiosta käsin. Kausi oli rauhallinen, ja maa oli muusta maailmasta eristäytynyt. Tänä aikana luotiin pohja modernille ja vakaalle japanilaiselle yhteiskunnalle. Japanilainen identiteetti vahvistui entisestään. Talous kasvoi voimakkaasti, ja kaupungit suurenivat. Myös väkiluku nousi yli 30 miljoonan.

IBOJOKI

MEIJI-KAUSI
(1868 JAA. – 1912 JAA.)

Meiji-restauraatio muutti Japanin moderniksi valtioksi. Tällöin rajat avattiin viimein ulkomaille, kaupantekoa laajennettiin, moderni lainsäädäntö sai alkunsa, koulutusjärjestelmää uudistettiin ja teollisuus kiihtyi. Talous ja kulttuuri mullistuivat, ja länsimaiset vaikutteet alkoivat näkyä laajasti. Japaniin muodostui keisarillinen hallinto, joka ei enää tarvinnut samurai-armeijaa. Sen tilalle tuli keisarillinen armeija. Japanin talous nousi yhdeksi maailman suurimmista, ja maa oli mukana maailmanpolitiikan suurpelissä.

TÄMÄN PÄIVÄN JAPANI
(1912 JAA. – NYKYPÄIVÄ)

Maailmantilanne kärjistyi maailmansodiksi, joissa Japani oli mukana. Japani antautui ydinpommitusten jälkeen, mitä seurasi jälleenrakennuksen kausi. Japanin talous nousi voimakkaasti, ja maa elpyi sodan jälkeen. Demokratia kehittyi osaksi Japania, ja pitkään sisäänpäin vetäytynyt maa oli viimein aktiivinen kansainvälisessä yhteisössä. Huippumodernissa Japanissa arvostetaan yhä useita vanhoja perinteitä, jotka olivat läsnä jo yli tuhat vuotta sitten.

SHIBUKAWA

MITEN JAPANIN KIELEN KIRJOITUSMERKIT OVAT SYNTYNEET?

Suomalaiseen silmään japaninkielinen kirjoitus voi näyttää läjältä harakanvarpaita tai hieroglyfien kaltaiselta mysteeriltä. Japani on kuitenkin yli 125 miljoonan ihmisen äidinkieli. Minkälainen on japanin kielen syntytarina, ja milloin kirjoitusjärjestelmä alkoi kehittyä?

ALKU HÄMÄRÄN PEITOSSA

Japanin kielen syntyä ei ole helppo jäljittää. Kielelle ei tunnu löytyvän omaa kielikuntaa lukuun ottamatta Ryukyun saarten kieliä, joita puhutaan Okinawan saarilla. Japanin kieli on todennäköisimmin kulkeutunut alun perin Koreasta ja muokkautunut omanlaisekseen vuosien varrella, mutta tästä ei ole täyttä varmuutta. Todisteiden vähyys johtuu siitä, että japanin kirjoitusjärjestelmä vaikuttaa kehittyneen kieltä paljon myöhemmin.

KIINAN KIELELLÄ SUURI VAIKUTUS

Ensimmäisissä muinaisissa japanilaisissa kirjoituksissa noin 400-luvulla käytettiin kiinan kielen merkistöä eli kanjeja, jotka yhä nykyisin ovat käytössä japanin kielessä. Aluksi erityisesti buddhalaiset munkit hyödynsivät tätä kirjoitusjärjestelmää. Yksittäinen kanji sisältää yllättävän paljon informaatiota, ja jokaisen monimutkaisen merkin tarkoitus täytyy opetella ulkoa. Kanji voi tarkoittaa kokonaista sanaa tai muuta merkitystä. Japanilaiset opettelevat kanjeja aina alakoulusta aikuisuuteen saakka, ja yleisesti arjessa pärjää noin 2 000 ulkoa opetellulla kanjilla. Kiinan kieli jätti pysyvän jäljen sekä japanin kielioppiin että sen sanastoon.

HAUSKA FAKTA

Japaninkielinen kirjoitus lainasi kiinalaista merkistöä 400-luvulla, mutta milloin taas kiinalainen kirjoitus sai alkunsa? Kaikkein ensimmäiset kiinalaisiksi merkeiksi tunnistettavat jäljet ovat jopa 8 000 vuotta vanhoja! Näitä merkkejä on löydetty esimerkiksi luista ja kilpikonnien kilvistä. Kiinalaisen kirjoitusjärjestelmän ensimmäiset todisteet taas kantavat noin 3 300 vuoden päähän, kun tekstiä käytettiin osana erilaisia riittejä.

KANJIT, HIRAGANAT JA KATAKANAT

Japanilaisen kulttuurin monipuolistuessa 800-luvulta lähtien syntyi naisten kirjoituksena tunnettu hiragana. Sen juuret ovat manyogana-tavukirjoituksessa, jossa kanjeja käytettiin kuvaamaan foneettisia äänteitä niiden varsinaisten merkitysten sijaan. Kankea kirjoitustapa ja tarve kielen äänteiden tarkempaan ilmaisuun johti siihen, että keisarillisen hovin naiset alkoivat käyttää yksinkertaistettua kursiivitekstiä. Alun perin hiraganat koostuivat noin 90 eri merkistä, mutta nykyisin määrä on supistunut vain 46:een. Hiragana-merkistö löi itsensä läpi *Genjin tarina* -romaanissa, joka osoitti merkistön vahvan potentiaalin. Tarinan kirjoitti 1000-luvulla Murasaki Shikibu, ja teos on yksi maailman vanhimmista ja tärkeimmistä romaaneista. Samoihin aikoihin hiraganan kanssa kehittyi myös katakana-merkistö, jota buddhalaiset munkit käyttivät yksinkertaistaakseen manyogana-kirjoitusta. Siinä missä hiraganat ovat pyöreitä ja hentoja, katakanat ovat teräviä ja kulmikkaita. Tämä kirjoitus olikin lähinnä miesten käytössä.

KIELI KEHITTYY NYKYISENLAISEKSI

Japanin kieli kehittyi samuraiden aikakaudella yhä lähemmäksi nykypäivän kieltä. Japani otti vaikutteita länsimaista, ja kieleen syntyi valtava määrä uusia lainasanoja. Nykyisin japanin kieli on nokkela sekoitus kolmea erillistä aakkosmerkistöä – kanjeja, hiraganoja ja katakanoja. 49 prosenttia sanastosta on kiinalaisia lainasanoja. 30 prosenttia sanastosta on peräisin yamato kotobasta, joka viittaa Japanin alkuperäiseen kieleen. Loput sanat ovat peräisin länsimaisista sekä muista kielistä. Tämän vuoksi monet japanilaiset sanat kuulostavat hupsuilta variaatioilta alkuperäisistä englanninkielisistä sanoista. Katakanoja käytetään nykyisin näiden lainasanojen kirjoittamiseen. Japanin kielen syntytarinan täytyy olla yksi maailman kiinnostavimmista!

MIKSI SAMURAIT KATOSIVAT?

Samurait ovat varmasti ensimmäisiä asioita, jotka tulevat ulkomaalaisille Japanista mieleen. Päheä miekka, kypärä ja asu ovat tehneet vaikutuksen, ja soturit ovat nykyisinkin osa Japani-kuvastoa. Samuraita ei ole kuitenkaan ollut Japanissa enää pitkään aikaan. Mitä heille tapahtui? Miksi samurait katosivat kuin tuhka tuuleen?

SAMURAIT NOUSEVAT VALTAAN

Samurait nousivat suureen rooliin Kamakura-kaudella vuosina 1180–1333, kun valta siirtyi uudelle sotilashallitukselle ja sen ylimmälle komentajalle shogunille. Samurait ylläpitivät järjestystä ja omasivat monipuoliset sotilaalliset kyvyt. Ikonisten miekkojen lisäksi he käyttivät aseinaan myös jousia ja keihäitä. Kunnia oli kaikki kaikessa, ja uskollisuus isännälle rikkumaton. Toisinaan maineen vuoksi oli ryhdyttävä kaksintaisteluun toista urheaa soturia vastaan. Hurja oli myös samuraiden suorittama seppuku, jossa soturi surmasi itsensä osoittaakseen uskollisuutta ja vapauttaakseen sielunsa. Tämä tuli suorittaa, jos samurai oli rikkonut Bushido-koodistoa, jonka nimeen jokainen soturi vannoi koko elämänsä. Sotataituruuden lisäksi samuraille tärkeää oli noudattaa tiettyä käyttäytymiskoodistoa ja omata sivistystaidot, joihin lukeutuivat esimerkiksi runojen rustaaminen, kirjallisuus sekä muut taiteet.

SAMURAIN MUOTOKUVA VUODELTA 1875

SAMURAIDEN ROOLI PIENENEE

Samurailla oli pitkään näkyvä rooli yhteiskunnassa, mutta vuosisatojen kuluessa Japanin sisäiset konfliktit vähenivät ja samuraiden rooli pieneni. Samuraiden oli ryhdyttävä suorittamaan muita valtion tehtäviä, kuten tuoreiden yritysten pyörittämistä. Edo-kaudella 1603–1868 samuraiden fokus oli yhä enemmän sivistystaidoissa ja uskonnollisissa menoissa eikä sodankäynnissä.

KUN KAIKKI MUUTTUI

Vuonna 1868 valtaan nousi keisari Meiji, joka oli Japanin historian kannalta merkittävä hahmo. Hänen johdollaan Japania uudistettiin kokonaisvaltaisesti. Japani oli valtiona jäänyt jälkeen alati kehittyvistä länsimaista, teknologian kehitys oli pysähtynyttä ja maa pyöri pitkälti maatalouden turvin. Uudistukset alkoivat. Veroja ei voinut enää maksaa riisillä, vaan maksuksi kelpasi vain valuutta. Kauppaa alettiin käydä ulkomaiden kanssa, oikeusjärjestelmä pistettiin uusiksi ja teollisuus alkoi kasvaa. Japani kehittyi moderniksi valtioksi, ja sitä turvasi uudistettu, voimakas armeija sekä laivasto.

SAMURAIDEN PERINTÖ ELÄÄ

Uudistusten myötä yhteiskunnassa ei yksinkertaisesti ollut enää tarvetta samuraille. Kaiken hyvän lisäksi samurait joutuivat luopumaan heidän sosiaalisista etuoikeuksistaan vuonna 1870. Samurai-koulutus päättyi, ja julkinen miekan käyttö kiellettiin. Tämä aiheutti tietysti kränää, mutta kapinat sammutettiin nopeasti. Vaikka samurait haihtuivat menneisyyteen, samurai-perinteestä kumpuava sitoutuminen, itsekuri ja velvollisuudentunto näkyy edelleen Japanin työkulttuurissa. Työntekijän tulee aina tavoitella täydellisyyttä, jotta varmistetaan tuotteiden erinomainen laatu. Japanilaiset työntekijät omistautuvat yritykselle samalla energialla kuin samurait isännälleen. Samuraiden perintö näkyy modernissa Japanissa, ja edelleen turistit voivat kokea samurai-henkeä eri aktiviteettien kautta. Luojan kiitos seppuku ei kuulu näihin hassunhauskoihin tempauksiin!

IKÄVÄ FAKTA

Samurait ryhtyivät viimeiseen vastarintaan Japanin keisarillista hallitusta vastaan vuonna 1877. Edessä oli mahdoton taistelu modernia Japanin armeijaa vastaan, jonka aseet ja opit olivat peräisin lännestä. Samurait kokivat totaalisen tappion, ja viimeiseksi samuraiksi kutsuttu johtaja Saigo Takamori surmattiin. Modernin armeijan kiväärit ja tykistö osoittivat voimansa, ja samurai-luokka oli lopullisesti murentunut.

MIKSI SAMURAIT KATOSIVAT?
MILLAISIA OVAT ONSENIT?
MIKÄ TEKEE FUJIVUORESTA ERITYISEN?
MITEN KAWAII-ILMIÖ SYNTYI?
MIKSI JAPANILAISET HULLAANTUIVAT SUMOPAINISTA?
MITEN MANGA JA ANIME LEVISIVÄT MAAILMALLE?

TUTUSTU JÄNNITTÄVÄÄN JAPANIIN ZONEVD:N SEURASSA!

Suositun tubettajan ZoneVD:n eli Joona Leppälän sydän sykkii Japanille, ja nyt kuulet parhaalta oppaalta kiinnostavimmat faktat tuosta kiehtovasta maasta. Kirjassa pureudutaan Japanin mielenkiintoiseen historiaan, rikkaaseen kulttuuriin, kauniiseen luontoon ja värikkääseen viihdekulttuuriin. Mukana on totta kai myös seuraajien kysymyksiä – sekä japanilaiseen tapaan kaikkea supersöpöä. Kawaii!

JOONA LEPPÄLÄ ELI ZONEVD *(s. 1993) on suosittu Ylivieskasta ampaissut, nykyisin Jyväskylässä asuva tubettaja. Joona tunnetaan hauskoista ja uniikeista videoistaan. Häntä kiehtovat maailman ja maailmankaikkeuden mysteerit, joihin hän pyrkii etsimään vastauksia. Joonan kirjat ZoneVD kiehtovan tiedon jäljillä, ZoneVD uskomattoman tiedon jäljillä ja ZoneVD pelottavan tiedon jäljillä ovat olleet supersuosittuja.*

9 789520 464110
www.tammi.fi | L03 | ISBN 978-952-04-6411-0

Kuvittanut Anssi Vaalio
Kannen valokuvat: Istockphoto
Joonan valokuva: By Emmi Oy